O‘ZBEKISTONDA FUTBOLNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YO‘NALISHLARI, YOSH ISTE’DODLARNI TAYYORLASH VA XALQARO MAYDONDAGI ISTIQBOLLAR

Abdullayev Shoxijaxon Avazbek o‘g‘li
Ikromov Ayyubxon Zoxidjon o‘g‘li
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Jismoniy madaniyat fakulteti 26/9-guruh talabalari
https://doi.org/10.5281/zenodo.24550092

Annotatsiya. *Maqolada O‘zbekistonda futbolni rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishlari, yosh futbolchilarni saralash va tayyorlash tizimi, murabbiylar malakasini oshirish hamda milliy terma jamoaning xalqaro maydondagi istiqbollari yoritilgan. Shuningdek, futbol infratuzilmasini takomillashtirish, mashg‘ulot jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va sport zaxirasini shakllantirish masalalari tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *futbol, yosh futbolchilar, sport zaxirasi, futbol akademiyasi, milliy terma jamoa, sport infratuzilmasi, texnik-taktik tayyorgarlik, xalqaro musobaqalar.*

Аннотация. *В статье рассматриваются современные направления развития футбола в Узбекистане, система отбора и подготовки юных футболистов, повышение квалификации тренеров и перспективы национальной сборной на международной арене. Анализируются вопросы совершенствования футбольной инфраструктуры, внедрения современных технологий в тренировочный процесс и формирования спортивного резерва.*

Ключевые слова: *футбол, юные футболисты, спортивный резерв, футбольная академия, национальная сборная, спортивная инфраструктура, технико-тактическая подготовка, международные соревнования.*

Abstract. *The article examines modern directions in the development of football in Uzbekistan, including youth player selection and training, coach education, and the prospects of the national team on the international stage. It also discusses football infrastructure, the use of modern technologies in training, and the development of a sustainable talent pipeline.*

Keywords: *football, young footballers, sports reserve, football academy, national team, sports infrastructure, technical and tactical training, international competitions.*

Kirish. Futbol dunyodagi eng ommaviy sport turlaridan biri bo‘lib, yosh avlodni jismonan sog‘lom, intizomli va jamoada ishlashga qodir qilib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu sport turi sportchilardan yuqori darajadagi jismoniy tayyorgarlik, texnik mahorat, taktik tafakkur, tezkor qaror qabul qilish va ruhiy barqarorlikni talab etadi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda futbolni rivojlantirish, bolalar va o‘smirlar futbolini qo‘llab-quvvatlash, zamonaviy akademiyalar faoliyatini takomillashtirish hamda xalqaro musobaqalarda munosib ishtirok etishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Milliy terma jamoaning 2026-yilgi FIFA Jahon chempionatiga ilk bor yo‘llanma olishi mamlakat futboli taraqqiyotidagi muhim tarixiy natijadir. Ushbu muvaffaqiyat futbolni rivojlantirish bo‘yicha uzoq muddatli tizimli ishlarning ahamiyatini yana bir bor ko‘rsatdi.

Bugungi kunda asosiy vazifa faqat yuqori natijalarga erishishdan iborat emas. Buning uchun yosh futbolchilarni erta aniqlash, ularning individual imkoniyatlarini rivojlantirish, murabbiylar salohiyatini oshirish va professional futbolga o‘tish bosqichlarini samarali tashkil etish zarur.

O‘zbek futbolining xalqaro maydondagi rivojlanishi. O‘zbekiston futboli mustaqillik yillarida xalqaro musobaqalarda ishtirok etish tajribasini bosqichma-bosqich oshirib bordi. Yoshlar va o‘smirlar terma jamoalarining xalqaro turnirlardagi qatnashuvi, futbol akademiyalarining

rivojlanishi va milliy terma jamoaning natijalari mamlakatda futbolga bo‘lgan e’tiborning ortib borayotganini ko‘rsatadi.

2025-yil 10-iyunda O‘zbekiston milliy terma jamoasi Birlashgan Arab Amirliklari bilan durang natija qayd etib, 2026-yilgi FIFA Jahon chempionatiga yo‘llanmani muddatidan oldin ta’minladi. Bu natija O‘zbekiston futboli tarixida yangi bosqichni boshlab berdi. FIFA ma’lumotlarida ham ushbu voqea milliy futbolning tarixiy yutug‘i sifatida qayd etilgan.

Xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlarni mustahkamlash uchun terma jamoaning bir martalik natijasi bilan cheklanib qolmasdan, barqaror tayyorgarlik tizimini yaratish lozim. Bunda yoshlar terma jamoalari, professional klublar va milliy terma jamoa o‘rtasidagi uzviylik muhim o‘rin tutadi. Iqtidorli futbolchilar yuqori darajadagi musobaqalarda muntazam qatnashish orqali tajriba to‘playdi, jamoaviy o‘yin tamoyillarini o‘zlashtiradi va xalqaro raqobat sharoitiga moslashadi.

Shu bilan birga, xalqaro natijalarni baholashda faqat g‘alaba va mag‘lubiyatlar emas, balki futbolchilarning texnik mahorati, taktik moslashuvchanligi, o‘yin intizomi va jismoniy tayyorgarligi ham hisobga olinishi kerak.

Yosh futbolchilarni tayyorlash va sport zaxirasini shakllantirish. Futbol taraqqiyotining asosiy omillaridan biri bolalar va o‘smirlar bilan olib boriladigan tizimli mashg‘ulotlardir. Yosh futbolchilarni tayyorlash jarayoni ularning yoshi, jismoniy rivojlanish darajasi, harakat tajribasi va individual qobiliyatlariga mos tashkil etilishi zarur.

Dastlabki bosqichda to‘pni boshqarish, uzatish, qabul qilish, darvozaga zarba berish, muvozanatni saqlash va maydonda to‘g‘ri harakatlanish ko‘nikmalariga e’tibor qaratiladi. Keyingi bosqichlarda esa o‘yin vaziyatlarini anglash, sheriklar bilan hamkorlik qilish, raqib harakatlarini oldindan baholash va taktik qarorlar qabul qilish ko‘nikmalari rivojlantiriladi.

Yosh futbolchilarni saralashda faqat bo‘y, vazn yoki tezlik kabi jismoniy ko‘rsatkichlarga tayanish yetarli emas. Texnik mahorat, o‘rganish qobiliyati, o‘yin tafakkuri, motivatsiya va ruhiy barqarorlik ham kompleks baholanishi lozim. Bunday yondashuv turli rivojlanish sur’atiga ega bolalarning imkoniyatlarini to‘g‘ri aniqlashga yordam beradi.

Futbol akademiyalari va sport maktablarida mashg‘ulotlarni uzoq muddatli reja asosida tashkil etish muhimdir. Bunda jismoniy yuklamalar yosh xususiyatlariga mos ravishda bosqichma-bosqich oshirilishi, tiklanish jarayoni nazorat qilinishi va jarohatlarning oldini olish choralari ko‘rilishi zarur. Murabbiylar, sport shifokorlari, psixologlar va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlik ham yosh sportchilarning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy texnologiyalar va ilmiy yondashuvning ahamiyati. Zamonaviy futbol yuqori tezlik, tez o‘zgaradigan o‘yin vaziyatlari va murakkab taktik harakatlar bilan tavsiflanadi. Shu sababli mashg‘ulot jarayonida ilmiy yondashuv va raqamli texnologiyalardan foydalanish futbolchilar tayyorgarligini takomillashtirishning muhim vositasiga aylanmoqda.

Video tahlil yordamida futbolchilarning maydondagi joylashuvi, to‘p bilan va to‘psiz harakatlari, himoyaga qaytishi, uzatmalar aniqligi hamda taktik xatolarini o‘rganish mumkin. GPS-trekerlar va boshqa monitoring vositalari esa mashg‘ulot hamda o‘yin davomida bosib o‘tilgan masofa, yuqori tezlikdagi yugurishlar va jismoniy yuklama haqida ma’lumot beradi. Bunday ma’lumotlardan to‘g‘ri foydalanish mashg‘ulotlarni individuallashtirish va ortiqcha yuklanish xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Biroq texnologiyalar murabbiyning kasbiy tajribasi va sportchining individual holatini baholash o‘rnini to‘liq bosa olmaydi. Olingan ma’lumotlar futbolchining yoshi, tayyorgarlik darajasi, salomatligi va o‘yin vazifalari bilan birgalikda tahlil qilinishi kerak.

Ilmiy yondashuvning yana bir muhim yo‘nalishi — futbolchilarning tiklanish jarayonini boshqarishdir. Uyqu, ovqatlanish, suyuqlik iste’moli, mashg‘ulotlar orasidagi dam olish va tibbiy nazorat sport natijalariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli futbol maktablari va

akademiyalarida sport tibbiyoti hamda jismoniy tayyorgarlik bo‘yicha mutaxassislar bilan hamkorlikni kuchaytirish maqsadga muvofiq.

Futbol infratuzilmasi va xalqaro musobaqalarning istiqboldagi o‘rni. Futbolni ommalashtirish va yuqori malakali sportchilarni tayyorlashda zamonaviy infratuzilma muhim ahamiyatga ega. Mashg‘ulot maydonlari, stadionlar, sport-tibbiy xizmatlar, tiklanish sharoitlari va sifatli inventar futbolchilarning tayyorgarlik samaradorligiga ta’sir ko‘rsatadi.

2025-yilda Yangi Toshkentda 2027-yilgi U-20 Jahon chempionati doirasida foydalanish rejalashtirilgan zamonaviy stadion qurilishi boshlangan. O‘zbekiston va Ozarbayjon ushbu musobaqaga mezbonlik qilishi mamlakatimizda futbol infratuzilmasini takomillashtirish va xalqaro tashkiliy tajribani rivojlantirish uchun muhim imkoniyat yaratadi.

Bunday yirik musobaqalar faqat stadionlar qurilishi bilan cheklanmasligi kerak. Ular murabbiylar va hakamlar malakasini oshirish, volontyorlik tizimini rivojlantirish, sport turizmini kengaytirish, yoshlar futboliga qiziqishni kuchaytirish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga ham xizmat qilishi mumkin.

Shu bilan birga, infratuzilma rivoji hududlar o‘rtasidagi imkoniyatlar tafovutini kamaytirishga yo‘naltirilishi zarur. Katta shaharlardan tashqaridagi bolalar ham sifatli maydonlar, malakali murabbiylar va muntazam musobaqalarda qatnashish imkoniyatiga ega bo‘lishi lozim. Bu futbolchilarni aniqlash va tayyorlash bazasini kengaytiradi.

O‘zbek futbolini yanada rivojlantirish bo‘yicha takliflar.

O‘zbek futbolining xalqaro maydondagi natijalarini barqarorlashtirish uchun quyidagi yo‘nalishlarga e’tibor qaratish maqsadga muvofiq:

1. **Yoshlar tayyorgarligining uzviyligini ta’minlash.** Bolalar futboli, akademiyalar, yoshlar jamoalari va professional klublar o‘rtasida yagona rivojlanish tamoyillarini shakllantirish zarur.
2. **Murabbiylar malakasini muntazam oshirish.** Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, o‘yin tahlili, sport psixologiyasi va yuklamalarni boshqarish bo‘yicha amaliy o‘quv dasturlarini kengaytirish lozim.
3. **Ilmiy monitoringni rivojlantirish.** Futbolchilarning jismoniy, texnik, taktik va ruhiy tayyorgarligini muntazam baholash hamda natijalarga qarab individual mashg‘ulot rejalarini tuzish kerak.
4. **Jarohatlarning oldini olish va tiklanishga e’tibor berish.** Mashg‘ulot yuklamalarini nazorat qilish, sifatli tibbiy ko‘riklar, to‘g‘ri ovqatlanish va tiklanish usullarini tizimli yo‘lga qo‘yish muhim.
5. **Hududiy futbol imkoniyatlarini kengaytirish.** Qishloq va chekka hududlarda futbol maydonlari, bolalar musobaqalari va malakali murabbiylar sonini oshirish iqtidorlarni kengroq qamrovda aniqlashga yordam beradi.
6. **Xalqaro tajriba almashinuvini kuchaytirish.** Yetakchi futbol akademiyalari va klublari bilan hamkorlik, murabbiylar stajirovkasi hamda yoshlar turnirlarida qatnashish sportchilarning tajribasini oshiradi.

Ushbu takliflarni amalga oshirish futbolchilarni tayyorlash sifatini yaxshilash, sport zaxirasini mustahkamlash va milliy futbolning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Xulosa. O‘zbekistonda futbolni rivojlantirish bugungi kunda sport siyosati, yoshlar tarbiyasi va xalqaro sportdagi mamlakat nufuzini mustahkamlash bilan chambarchas bog‘liq. Milliy terma jamoaning 2026-yilgi FIFA Jahon chempionatiga yo‘llanma olishi mamlakat futboli uchun tarixiy bosqich bo‘ldi. Biroq ushbu yutuqni uzoq muddatli va barqaror natijalarga aylantirish uchun yosh futbolchilarni tayyorlash tizimini takomillashtirish, murabbiylar malakasini oshirish, ilmiy yondashuvni keng joriy etish va hududiy infratuzilmani rivojlantirish zarur.

Yosh sportchilarni saralashda individual xususiyatlarni hisobga olish, texnik-taktik tayyorgarlikni bosqichma-bosqich rivojlantirish, zamonaviy monitoring vositalaridan oqilona foydalanish hamda jarohatlarning oldini olishga e’tibor berish muhimdir. 2027-yilgi U-20 Jahon chempionati kabi xalqaro musobaqalar esa futbol infratuzilmasini rivojlantirish, tashkiliy tajribani oshirish va yosh avlodni sportga jalb etish uchun qo‘shimcha imkoniyat yaratadi.

Umuman olganda, O‘zbek futbolining kelajakdagi taraqqiyoti tizimli tayyorgarlik, ilm-fan va amaliyot integratsiyasi, malakali mutaxassislar hamda yosh iste’dodlarni qo‘llab-quvvatlashga bog‘liq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-dekabrdagi “O‘zbekistonda futbolni rivojlantirishni mutlaqo yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5887-son Farmoni. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: https://lex.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 8-apreldagi ommaviy va professional futbolni har tomonlama rivojlantirishga oid qarori. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: https://lex.uz
3. FIFA. *Uzbekistan qualify for FIFA World Cup 2026 for the first time in history*. FIFA rasmiy sayti: https://www.fifa.com
4. FIFA. *Everything you need to know about the FIFA U-17 World Cup 2025*. FIFA rasmiy sayti: https://www.fifa.com/en/tournaments/mens/u17worldcup/qatar-2025/articles/dates-teams-groups-information-qatar-2025
5. Xalqaro futbol federatsiyasi (FIFA). *FIFA Forward Programme: Uzbekistan Football Association*. https://football-technology.fifa.com/en/associations/UZB/impact